

RESPONSABILITATEA CULTURALĂ POARTĂ NUMELE PROFESIONALISM CÂTEVA NOTE ASUPRA CATALOGULUI EXPOZIȚIEI “ICOANA MAICII DOMNULUI, SECOLELE XVII – XX”

Carmen DOBRE

Muzeul Național al Satului “Dimitrie Gusti” din București anunța, în septembrie 2008, începutul unui impresionant program ce-și propunea valorificarea patrimoniului artei picturale românești cu subiect religios. Nu încapă nici o îndoială: acest proiect se datorează în întregime specialistului muzeului, dl. Sebastian Duicu, doctor în istorie, cercetător de marcă și profundă cunoaștere a spațiului teologic românesc, autorul unei impozante teze de doctorat asupra edificiilor ecclesiastice cantacuzine din Țara Românească, din secolele XVII – XIX, o operă științifică ce onorează Universitatea din Craiova. Ca un omagiu adus acestui vechi și prestigios centru spiritual și cultural

din sudul României, Sebastian Duicu a ales să înceapă ambițiosului său proiect printr-un dialog cultural între patrimoniul muzeului bucureștean și bogățiile ecclesiastice din Oltenia. Expoziția “Icoana Maicii Domnului, secolele XVII – XX” (deschisă în perioada 4 septembrie – 15 octombrie 2008) a reunit lucrări de la Muzeul “Dimitrie Gusti” și de la Biblioteca Academiei Române, la care s-au adăugat mai mult de 50 de lucrări de la instituțiile culturale din Oltenia: Muzeul de Artă din Craiova, Muzeul Regiunii Porților de Fier, din Drobeta Turnu Severin, Muzeul Județean “Alexandru Ștefulescu”, din Târgu Jiu, și Muzeul Județean Olt, din Slatina; în total 101 piese.

Icoană împărătească Maica Domnului cu Pruncul
între sfinți, Popa Simeon Zugrav, 1784
Muzeul Național al Satului “Dimitrie Gusti”

Icoană împărătească Maica Domnului
cu Pruncul – Nicopoia, 5 decembrie 1818
Muzeul Regiunii Porților de Fier,
Drobeta Turnu-Severin

Matrice de legatorie, 4/4 sec. XVIII, Muzeul Județean Olt, Slatina

Pentru toți cei care au ratat șansa de a vedea expoziția, dar și pentru cei care au avut bucuria de a se întâlni cu acest minunat fond expozițional dedicat Maicii Domnului, rămâne ca o oglindă fidelă catalogul expoziției, căruia, de altfel, îi dedicăm și rândurile de mai jos. Nu este cătuși de puțin o figură de stil: cele 100 de pagini ale catalogului se constituie într-un martor veridic atât al conținutului, cât și al și atmosferei expoziției. În această atmosferă suntem introduși de cuvântul înainte semnat de D-na Conf. Univ. Dr. Paula Popoiu, directorul general al Muzeului Național al Satului "Dimitrie Gusti", care prezintă, foarte sintetic, motivația demarării acestui proiect sub semnul și patronajul Maicii Domnului, anume puternica legătură spirituală a țaranului român cu credința sa

creștină și iubirea sa cu totul specială pentru Maica Domnului. Urmează apoi un text realizat de către autorul expoziției, care face o scurtă și avizată incursiune în viața Maicii Domnului, semnalând lipsa de informații documentare cu privire la viața Sa și dificultățile cu care trebuie să se fi confruntat pictorii iconari în efortul lor de a identifica surse canonice de inspirație. Deosebite din punctul de vedere stilistic, cele două texte sunt, însă, marcate de o dominantă comună: justa măsură în furnizarea de informații și în utilizarea implicării emoționale.

Având un adevărat cult (am putea spune o obsesie chiar) pentru informația exactă și completă – ce-i trădează vocația de cercetător – autorul oferă, în finalul cuvântului său explicativ, inventarul complet al pieselor alese conform planului său tematic.

DEISIS - Panou frescă extrasă, 1757, Bucovăț, jud. Dolj, Muzeul de Artă Craiova

Xilografură, Adormirea Maicii Domnului
3/4 sec. XIX, Transilvania
Biblioteca Academiei Române

Molenie Maica Domnului
4/4 sec. XVIII Muzeul Județean Gorj, Tg. Jiu

Molenie Maica Domnului 4/4 sec. XVIII
Muzeul de Artă Craiova

Și încheie aici, pentru a nu sacrifica spațiul dedicat informațiilor științifice, în dorința de a furniza cât mai multe, nu înainte însă de a-și exprime speranța în profitul spiritual al acestei expoziții, evocând o expresie dragă spațiului ortodox: *Amartolon Sotiria* (Mântuirea Păcătoșilor).

Din acest moment catalogul își preia funcția propriu-zisă, transformându-se într-o operă științifică, solidă și competentă. Fiecare dintre cele 101 exponate beneficiază, fără excepție, de o adevărată fișă de expertiză, conținând informații foarte exacte: titlul, locul și data de creație, tehnica,

dimensiunile, deținătorul, de asemenea, o descriere științifică a principalelor elemente de compoziție: personaje, poziția lor în scenă, culori, motive, detalii și semnificația lor iconografică, și așa mai departe, într-un limbaj profesional foarte specific, bine asimilat în substanța sa, care dovedește ochiul de expert și relevă cei 30 de ani de experiență.

Ori de câte ori consideră necesar, autorul recurge la mențiuni și considerații personale, ce-și au originea și autoritatea în vasta sa experiență și în profunda cunoaștere a domeniului. Cităm la întâmplare: "Mariei

Icoană împărătească Maica Domnului
cu Pruncul – Hodighitria
Constantin Zugrav, 1713 – 1714
Muzeul Județean Gorj, Tg. Jiu

pruncă, zugravul i-a făcut nimbul cruciger, un atribut exclusiv al lui Iisus” (poziția 7, pagina 13), “perspectiva picturală o înscrie în zona Moldovei” (poziția 23, pagina 20), “după intensitatea afumării consider că a fost folosită ca icoană de vatră” (poziția 27, pagina 21).

Aceiași rigori științifice și cultului documentului îi datorăm și abordarea bibliografiei, care depășește clasică trimitere la titlu, autor și ediție, mergând până la precizarea exactă a capitolului și paginii în care se regăsesc informații relevante pentru fiecare exponat în parte. Astfel, trimerile bibliografice nu sunt grupate, comod, la sfârșitul catalogului, ci distribuite, după caz, la sfârșitul fiecărei descrieri.

Ne aflăm deci în fața a patruzeci de pagini dense, ce oferă specialiștilor din domeniu o bogată și substanțială informație, caracterizată prin rigoare și complexitate și care se constituie, astfel, într-un important

și consistent instrument de cercetare. Ochiul cunoscător va recunoaște, de îndată, aici, pasiunea, responsabilitatea și profesionalismul.

Într-o epocă a vitezei, care prezintă riscul superficialității sau al parțialității, catalogul acestei expoziții, ca și expoziția în sine, sunt rezultatul pasiunii, al timpului consacrat (în dubla sa semnificație semantică) și, trebuie să reafirmăm, al exactității științifice. Atitudine impusă, de altfel, de exigențele majore ale subiectului religios al expoziției, pe care Sebastian Duicu le cunoaște și înțelege în toată profunzimea lor. Că autorul are conștiința responsabilității cerute de temă este o evidență, cum evidente sunt modestia reverențioasă, sobrietatea stilului și autoritatea expresiei.

Aceeași notă de sobrietate și eleganță domnește la nivelul discursului imagistic. Ultimele 50 de pagini ale catalogului, care reproduc 52 de piese de pe simeză, oferă cititorilor un regal pentru ochi și suflet. Precum și bucuria întâlnirii cu bogăția și candoarea spirituală a creatorului anonim, ce s-a apropiat cu iubire de o lume hieratică, de care se simte mereu protejat, spre a o aduce în mediul său, prin intermediul icoanei, pentru a-i însoți și binecuvânta viața. Parcurgând această ultimă parte a catalogului, cititorul va avea, cu siguranță, sentimentul protecției și binecuvântării. În aceste condiții, organizatorul, specialist, știe că trebuie de acum să tacă. Și lasă să vorbească doar imaginile, îngrijindu-se numai să le asigure calitatea grafică. Lor le încredințează întreaga responsabilitate de a mărturisi despre atmosfera și conținutul expoziției. Ceea ce această a doua parte a reușește cu prisosință, rămânând în perfectă armonie cu informația științifică ce o precede și susținând, la nivelul imaginii, vocația documentară a acestei lucrări ce se numește “Icoana Maicii Domnului, secolele XVII – XX”.